

توصیف و تحلیل شبکه آموزشی شاد از منظر زبان‌شناسی*

اعظم آزند^۱

دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

فائزه فرازنده پور^۲

استادیار گروه تخصصی زبان انگلیسی و زبان‌شناسی همگانی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

با گسترش ویروس کرونا در تمام نقاط کشور و اجتناب از تجمع افراد در مکان‌های شلوغ، مدارس به عنوان اولین مکان‌ها پیشگام این امر شدند که از تجمع افراد جلوگیری کنند. آموزش از راه دور در فضای مجازی توسط معلمان و با هماهنگی مدارس، دانش‌آموزان را از حضور فیزیکی در مدارس بی‌نیاز کرد. وزارت آموزش و پرورش نوعی سیستم آموزشی را برای دانش‌آموزان طراحی کرد. این سیستم «شاد» نام دارد که مخفف «شبکه آموزشی دانش‌آموز» است و یک نرم‌افزار کاربردی می‌باشد. این پژوهش به لحاظ ماهیت از نوع پژوهش‌های توصیفی است که به روش کیفی به تحلیل داده‌ها می‌پردازد و ضمن آسیب‌شناسی آن، راهکارهای مناسب برای ارتقاء کیفیت آموزشی این شبکه ارائه می‌دهد. هدف از این پژوهش، تحلیل شبکه آموزشی شاد از منظر اصول زبان‌شناختی و ارائه راهکارهای مناسب برای ارتقاء کیفیت آموزشی این شبکه است. در این پژوهش تعداد ۱۰۰ جمله از سه مقطع ابتدایی، دوره اول و دوره دوم متوسطه براساس چارچوب نظری الگوهای غیرمعیار زبانی ذوالفقاری (۱۳۸۵) در سه حوزه فنی، زبانی و بلاغی بررسی شده است. نتیجه پژوهش نشان می‌دهد که بیشترین الگوهای غیرمعیار در حوزه فنی مربوط به املای نادرست به میزان (۳۰٪)، در حوزه زبانی مربوط به اسم به صورت استفاده بسیار زیاد از واژه‌های قرضی به میزان (۲۰٪) و مربوط به فعل در شکل ناهماهنگی نهاد و فعل به میزان (۱۵٪) و در حوزه بلاغی مربوط به جابه‌جایی ارکان جمله به مقدار (۱۹٪) است. این نتایج نشان می‌دهد که خطاها به دلیل بی‌اطلاعی دانش‌آموزان نسبت به زبان فارسی و نقص ساخت‌افزاری یا لغزش و خطای دست یا انگشت رخ می‌دهد.

واژه‌های کلیدی: آموزش مجازی، فضای مجازی، نرم‌افزار کاربردی شاد، الگوهای غیرمعیار زبان

فارسی، قرض‌گیری زبانی.

* تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۱۶ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۶/۰۴

(نویسنده مسئول)

¹ Email: azam_ajand1365@yahoo.com

² Email: farazandehpour@srbiau.ac.ir

Description and analysis of Shad educational network from the perspective of linguistics*

Azam Ajand¹

Ph.D. candidate of General Linguistics, Science and Research Department, Islamic
Azad University, Tehran, Iran

Faezeh Farazandepour²

Assistant Professor, Department of English Language and General Linguistics,
Science and Research branch Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

With the spread of the corona virus in all parts of the country and avoiding the gathering of people in crowded places, schools became the first places to prevent the gathering of people. Distance education in virtual space by teachers and coordinated by schools helped students for not attending schools physically. The Ministry of Education designed a type of educational system for the students. This system is called "Shad" which stands for "Student Educational Network" and it is a practical software. In terms of its nature, this research is a descriptive type of research that analyzes data in a qualitative method and, along with its pathology, provides appropriate solutions to improve the educational quality of this network. The purpose of this research is to analyze the Shad educational network from the perspective of linguistic principles and to provide suitable solutions to improve the educational quality of this network. In this research, 100 sentences from the three levels of primary, first and second secondary stages have been investigated based on the theoretical framework of Zulfaqari's non-standard linguistic patterns (2015) in three technical, linguistic and rhetorical fields. The finding shows that the most non-standard patterns in the technical field are related to incorrect spelling amount to (30%), in the linguistic field related to the noun in the form of excessive use of loan words in the amount of (20%) and related to the verb in the form of the subject and verb inconsistency amount to (15%) and in the field of rhetoric, it is related to the relocate of sentence elements to the amount of (19%). These results demonstrate that errors occur due to students' ignorance of the Persian language and hardware defects or errors and hand or finger errors.

Keywords: virtual education, virtual space, Shad application software, non-standard patterns of Persian language, language borrowing.

* Received: 2022/6/6 | Accepted: 2022/8/26

¹ Email: azam_ajand1365@yahoo.com (Corresponding Author)

² Email: farazandepour@srbiau.ac.ir

۱- مقدمه

شیوع ناگهانی بیماری کرونا، یکی از معضلات مهم کشورهای دنیا شده است؛ چراکه گسترش این بیماری از نظر سرعت انتشار و تلفات جمعیتی و تبعات دیگر قابل ملاحظه است. ویروس کووید ۱۹ در مدت بسیار کوتاهی از خاستگاه خود در شهر ووهان چین تا نقاط مختلف کشورهای جهان گسترش یافت و به بزرگترین همه‌گیری جهانی تاریخ بشری از حیث مطالعات اجتماعی تبدیل شده است. این اتفاق باعث ایجاد تحولات بسیار زیادی در تمام حوزه‌های زندگی بشر به‌خصوص آموزش و پرورش شد. در ایران آموزش و پرورش و تمام موسسات آموزشی و دانشگاه برای اجتناب از این بیماری از تجمع دانش‌آموزان و دانشجویان جلوگیری کردند و آموزش و یادگیری الکترونیکی را راه‌اندازی کردند. فضای مجازی محیط الکترونیکی واقعی است که ارتباطات انسانی به شیوه‌ای سریع، فراتر از مرزهای جغرافیایی و با ابزار خاص خود در آن زنده و مستقیم روی می‌دهد. فضای مجازی را می‌توان برای توصیف تمام انواع اطلاعاتی موجود شده از طریق شبکه‌های رایانه‌ای به کار برد، در حقیقت فضای مجازی نوع متفاوتی از واقعیت مجازی و دیجیتالی است که توسط شبکه‌های رایانه‌ای هم پیوند تامین می‌شود که با اندکی مسامحه می‌توان آن را مترادف با شبکه جهانی اینترنت دانست (محکی، ۱۳۹۰: ۲۰). اگر دوره‌های آموزش از راه دور به‌خوبی طراحی و انتقال داده شوند، دانش‌آموزان می‌توانند به همان اندازه دوره‌های درون مدرسه‌ای سستی یاد بگیرند (گاگن و همکاران، ۲۰۰۱: ۷۸). اما اگر دانش‌آموزان فناوری را مفید تلقی نکنند، پذیرش کافی را برای آموزش از راه دور نخواهند داشت (کریستن سن و همکاران، ۲۰۱۱: ۹۳). کوپر (۲۰۰۴) آموزش مجازی را مجموعه فعالیت‌های آموزشی می‌داند که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی اعم از صوتی، تصویری، رایانه‌ای و شبکه‌ای صورت می‌گیرد.

آموزش الکترونیکی مهم‌ترین کاربرد فن‌آوری اطلاعات است که در قالب اشکال گوناگونی همانند یادگیری رایانه محور، یادگیری برخط، یادگیری نابرخط، یادگیری شبکه محور و آموزش تحت شبکه ارائه می‌شود. روش‌های پایه در به‌کارگیری آموزش مجازی به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند که عبارتند از:

۱) آموزش‌های مجازی بر خط: در این شیوه آموزش مجازی، استاد همزمان با ارائه درس در محیط آموزش مجازی حاضر است. از مهم‌ترین ابزارهای ارائه آموزش مجازی بر خط استفاده از ویدئو کنفرانس زنده، به کارگیری و ایجاد کلاس مجازی، مباحثه اینترنتی زنده بین استاد و دانشجو و شبیه‌سازی کلاس زنده با به کارگیری شبیه‌سازها است (رضویه و فیاضی، ۲۰۰۹: ۴۵).

۲) آموزش‌های مجازی غیربرخط: در روش غیربرخط، محتوای درس از راه اینترنت در اختیار همگان قرار دارد و سؤالات دانشجویان از طریق ابزارهای محیط آموزش مجازی در اختیار استاد درس قرار می‌گیرد. استاد درس نیز پاسخ سؤالات را از راه ابزارهای مشابه برای دانشجویان ارسال می‌کند. آموزش مجازی غیربرخط با به کارگیری ابزارهایی مثل وبلاگ، پست الکترونیک، ایجاد گروه‌های مباحثه، تله کنفرانس‌های مجازی، قابل ارائه به فراگیران است. این روش پویایی روش قبل را ندارد ولی حسن آن این است که تکرارپذیر می‌باشد (زارع، فتحی و یمانی، ۲۰۰۹: ۷۶).

۳) آموزش مجازی ترکیبی: این مدل از تمام ابزارها و فناوری‌های لازم به صورت ترکیبی برای آموزش بهینه استفاده می‌کند. این شیوه سعی دارد تا از هر دو نوع روش برخط و غیربرخط به صورت ترکیبی به منظور ایجاد بهترین تعامل با فراگیران و افزایش کارایی روش‌های آموزش مجازی استفاده نماید. بنابراین آموزش ترکیبی یک روش به کارگیری آموزش مجازی است که با استفاده از تکنولوژی رایانه‌ای و محیط فیزیکی واقعی به وجود می‌آید و سعی دارد که از آن‌ها مبتنی بر معرفت‌شناسی یادگیری در برنامه‌ریزی‌های آموزشی بهره‌بردار. این روش ملزم به پیروی از یک مدل خاص نیست و هر جا که لازم باشد یکی از مدل‌ها یا ابزارهای آموزش مجازی را به کار می‌برد تا آموزش با کیفیت و بهینه را ایجاد نماید (مینز و السون، ۲۰۰۶: ۲۳).

در کشور ما طی سال‌های اخیر بهره‌گیری از آموزش مجازی به عنوان یک روش مؤثر آموزشی مورد استفاده قرار گرفته است. اما باید به سازوکارهای مناسب در جهت نهادینه

ساختن آموزش‌های مجازی در بطن بستر آموزشی به طور ویژه توجه کرد. پژوهش حاضر به بررسی و توصیف برخی از ناهنجاری‌های زبانی در شبکه آموزشی شاد می‌پردازد و در پی پاسخگویی به این دو مورد است که بسامد خطاهای نوشتاری در شبکه آموزشی شاد در کدام حوزه‌ها بیشتر است و همچنین رایج‌ترین نوع خطاها و الگوی غیرمعیار در هر حوزه کدام است.

۱-۱. پیشینه پژوهش

امروزه رویکرد آموزش‌های مجازی با تکیه بر توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در نقش نیروی کمکی توسعه اقتصادی و اجتماعی، به صورت یک اصل پذیرفته شده و ضروری در بدنه اصلی نظام‌های آموزشی کشورهای دنیا، بویژه کشورهای در حال توسعه در آمده است (مور و تریت، ۲۰۰۲). پژوهش در حوزه آموزش در فضای مجازی بسیار متعدد است از جمله پژوهش‌های خارجی می‌توان به پژوهش تئو (۲۰۰۹) اشاره کرد که در پژوهش خود تأثیر فناوری اطلاعات در عناصر برنامه آموزشی را مورد بررسی قرار داده است. نتایج پژوهش حاکی از آن است که افزایش ارتباطات بین‌المللی آموزش عالی در عناصر برنامه درسی تأثیر بسیار خواهد داشت و در محتوا، روش‌های تدریس، ارزشیابی و در نهایت، در عنصر تجهیزات موجب تغییرات فراوانی خواهد شد. طی این مطالعه مشخص گردید که بیش از ۸۱/۸ درصد از مدرسان تحت بررسی، به منظور آموزش و یادگیری از رایانه استفاده نمی‌کردند. این امر به احتمال زیاد به واسطه نبود اطمینان به زیرساخت‌های فناوری اطلاعات و عدم وجود پیشرفت شغلی است.

در حوزه آموزش در فضای مجازی در ایران نیز پژوهش‌های متعددی صورت گرفته است که می‌توان به پژوهش صالحی، امیری و حیدرزاده (۲۰۰۱) اشاره کرد که فناوری داده‌ها و ارتباطات این ادعا و بلکه این توان را دارد که طی یک برنامه مدون و با تغییر در ساختار و روش‌های آموزش از هزینه‌ها بکاهد و کیفیت را افزایش دهد و محصولات نظام‌های آموزشی را با نیازهای جامعه هماهنگ و منطبق نماید و در جهت کاربردی نمودن آموزش گام بردارد.

پژوهش سعیدی نجات و وفایی نجار (۱۳۹۰) با عنوان تأثیر برنامه‌های آموزش از راه دور بر موفقیت تحصیلی دانشجویان است. این پژوهش عنوان می‌کند آموزش مجازی یک روش جدید و موفق آموزشی است که برای دستیابی به اهداف عالی آن به تداوم زمان و ارتقای دسترسی به رایانه و اینترنت در کل جامعه نیاز است.

پژوهش کیا (۱۳۸۸) با عنوان نگاهی به آموزش مجازی (الکترونیک) به نفوذ فناوری‌های جدید اطلاعاتی به مراکز آموزشی (از مدارس تا دانشگاه‌ها) و حتی منازل، می‌پردازد که روابط ساده معلمی و شاگردی را به طور کلی دگرگون ساخته است. نظام‌های آموزش می‌تواند شامل معلمان و دانشجویان در هر سن، مکان جغرافیایی، موقعیت و وضعیت اجتماعی و سیاسی و با هر گونه آموزشی باشد. آموزش الکترونیک ابزاری برای ارائه راه‌حل‌های مناسب جهت حل مشکلات کهنه آموزش و یادگیری است.

آموزش فرایندی است که طی آن استعداد‌های فرد پرورش می‌یابد، آموزش از جمله مفاهیمی است که با یادگیری تعامل دارد؛ یعنی زمانی آموزش موفقیت‌آمیز است که یادگیری حاصل گردد. یادگیری سنتی را می‌توان شکلی از یادگیری دانست که در آن مشاهده تغییر رفتار و سبک زندگی چندان در دستور کار مربی و معلم نیست، اما امروزه با توجه به گسترش فضای مجازی و استقبال زیاد دانش‌آموزان و دانشجویان به این فناوری شگفت‌افزای، پدیده جدید یادگیری الکترونیکی و یادگیری همراه و یا آنلاین، تحقق یافته است.

در زمینه نظام تعلیم و تربیت و فضای مجازی تحقیقات متعددی صورت گرفته است (رن و دیگران، ۲۰۰۷؛ پاپاکاریسی، ۲۰۰۹؛ شالچی، ۱۳۸۴؛ عیاری، ۱۳۸۴) اما تا کنون هیچ یک از پژوهش‌های انجام شده در خصوص بررسی و آسیب‌شناسی شبکه آموزشی شاد نبوده و این خود نوآوری پژوهش حاضر تلقی می‌گردد.

۲- رویکردهای زبان فضای مجازی

۲-۱. زبان مجازی به عنوان متنی دیجیتال

یکی از حوزه‌های خاص اینترنت، فوق متن است که ماهیت چندوجهی، طبقه‌بندی نشده، غیرزنجیره‌ای و غیرخطی (شامل تصاویر، صدا، سمبل‌ها و متن) و تضادی عینی با

متن‌های چاپی سستی دارد. فوق‌متن، پدیده‌متنی پسامدرن خوانده می‌شود که پراکنده‌گویی و پیچیدگی ارجاعات را ممکن و آسان می‌کند. افزون بر این، محققان معتقدند که فوق‌متن به شدت ماهیت ادبیات را تغییر می‌دهد و نویسنده را صرفاً منبع می‌کند و شکل جدیدی از مطالعه و اندیشه پیوسته آزاد را پدید می‌آورد.

۲-۲. زبان مجازی به عنوان نظام نشانه‌شناختی

کاربران در طیفی از امکانات ارتباطات اینترنتی و کامپیوتری نظیر ایمیل، بوردهای مباحثه و فضاهاى چت همزمان ویژگی‌های تفصیلی و بعضاً ماشینی - نشانه‌ها و سمبل‌ها - نظام‌های زبان‌شناختی را بسط داده‌اند. محققان، فوق‌متن را به مثابه ویژگی کلیدی متون دیجیتال در نظر می‌گیرند و برخی لینک‌هایی را که می‌توانند به عنوان میان‌بر کاری بیش از وظیفه خود انجام دهند تشریح می‌کنند: نشانه‌های تفسیری برای خوانندگان، انتقال معانی مورد نظر نویسنده و راهنمای تنظیم ایده‌های جدید.

۳- زیرساخت‌ها و ابزارهای مؤثر و مهم در آموزش مجازی

با توجه به تحقیقات به عمل آمده، استفاده از سیستم‌های آموزش مجازی در دنیای ارتباطات امروزی با توجه به دستاوردهای عظیم و حذف موانع و مشکلات فعلی آموزشی، یک اجبار است نه یک انتخاب؛ بنابراین باید با تحلیل درست نیازمندی‌های هر واحد آموزشی و بررسی ساختار آن مجموعه بر اساس محدودیت‌ها و امکانات، شیوه‌های آموزش مجازی به همراه ابزارهای مناسب جهت ارتقاء کیفیت آموزش را به کار گرفت. مولفه‌های مهم زیرساختی در آموزش مجازی عبارتند از:

۳-۱. زیرساخت‌های سخت افزاری

بدیهی است آموزش مجازی از طریق شبکه‌های رایانه‌ای و به کمک رایانه امکان پذیر است. هر یک از یادگیرندگان در جامعه مخاطب دارای سیستم آموزش مجازی باید دارای یک دستگاه رایانه قابل دسترسی باشد. امکانات لازم برای ارتباط و اتصال به شبکه اینترنتی باید فراهم باشد (فرهادی، ۲۰۰۲: ۳۵).

۳-۲. زیرساخت‌های نرم افزاری

برای توسعه آموزش‌های مجازی علاوه بر زیرساخت‌های سخت‌افزاری به نرم‌افزارهای مناسب برای آموزش دادن و یادگیری نیاز است. این نرم‌افزارها عبارتند از:

- سامانه مدیریت یادگیری
- سامانه مدیریت
- سامانه مدیریت یادگیری و محتوای الکترونیکی (Frailich & Kesner & Hofstein, 2007)

۳-۳. محتوای الکترونیکی دروس مجازی

محتوای الکترونیکی عبارت است از مجموعه‌ای از رسانه‌های متن، عکس، صدا، فیلم و پویانمایی که بر صفحه نمایش رایانه ظاهر شده و از بلندگوهای آن پخش می‌شوند تا دانش مورد نظری را به یادگیرنده منتقل کنند.

۳-۴. سازمان نیروی انسانی

گروه‌های پشتیبانی‌کننده از نرم‌افزار آموزشی مجازی عبارتند از:

- گروه پشتیبانی از سامانه مدیریت محتوا و یادگیری
 - گروه پشتیبانی از تولید محتوای الکترونیکی دروس
- هر یک از این دو گروه وظایفی را به عهده دارند. نکته مهم و قابل توجه آن است که امروزه بسیاری از سازمان‌های بزرگ برای ایجاد تیم‌های پشتیبانی سعی می‌کنند این خدمات را با عقد قرارداد از شرکت‌های متخصص در نرم‌افزار آموزش الکترونیکی دریافت کنند. بنابراین، بدون آنکه نیاز به توسعه نیروی انسانی داشته باشند، از خدمات پشتیبانی برخوردار می‌شوند.

۳-۵. منابع ملی و پشتیبانی

یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های موفقیت در اجرای هر پروژه تأمین بودن منابع مالی و تدارکاتی است. در اجرای پروژه‌های بزرگ لازم است تأمین منابع مالی به صورتی مدیریت

شود که حجم سرمایه گذاری اولیه متناسب با پیشرفت کار به گونه‌ای باشد که سازمان مربوط بتواند از عهده آن برآید. ایجاد زیرساخت‌های سخت‌افزاری و تأمین کامپیوترهای سرور، خرید سامانه مدیریتی و به خصوص تولید دروس الکترونیکی معمولاً بسیار گران هستند.

۳-۶. فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی

ابتدایی‌ترین و در عین حال یکی از مهم‌ترین عوامل مؤثر در توسعه آموزش‌های مجازی فرهنگ‌سازی و ارائه اطلاعات در ارتباط با دستاوردها و چالش‌های این مقوله است. برای جلب نظر مدیران و برنامه‌ریزان امور آموزش و ایجاد زمینه‌های باورمندی در میان مردم لازم است به صورت منظم و بسیار برنامه‌ریزی شده به نشر اطلاعات در زمینه آموزش‌های الکترونیکی اقدام شود. این اطلاع‌رسانی می‌تواند ارزش‌های الکترونیکی را برای مخاطبین روشن نماید و در نتیجه زمینه‌های فرهنگی برای رویکرد به سوی آن را فراهم نماید.

۴- شبکه آموزشی شاد

در پی شیوع بیماری کرونا در جهان که منجر به تعطیلی مدارس در همه کشورها از جمله ایران شد و نظر به اهمیت و ضرورت ادامه آموزش دانش‌آموزان، وزارت آموزش و پرورش با تأکید بر ایجاد مدارس در فضای مجازی، تلاش‌های بی‌وقفه را در این راستا آغاز کرد و در کوتاه‌ترین زمان شبکه آموزشی شاد را راه‌اندازی کرد. بر این اساس، شبکه آموزشی شاد در فضایی ایزوله و با امکانات بومی و به‌عنوان شبکه آموزشی اختصاصی وزارت آموزش و پرورش راه‌اندازی شد تا آنچه در مدرسه اتفاق می‌افتد در زمان تعطیلی مدارس در این فضای امن مجازی صورت گیرد.

این اپلیکیشن شامل چهار بخش است:

(۱) ورود مدیر / معلم / دانش‌آموز

بعد از نصب این اپلیکیشن باید اطلاعات دانش‌آموز مانند نام و نام خانوادگی، کد ملی و شماره شناسنامه ثبت شود. پس از احراز هویت، مدیر مدرسه و کلاس‌ها به طور خودکار تعریف می‌شوند.

۲) کانال‌های آموزش و پرورش

این بخش مربوط به اخبار و آموزش‌هایی است که آموزش پرورش در اختیار والدین قرار می‌دهد؛ مانند: کانال اولیا و مربیان و کانال استعدادهای درخشان.

۳) محتوا و مواد آموزشی

بخش محتوا مربوط به پایه‌های تحصیلی است که با توجه به پایه تحصیلی دانش‌آموز می‌توان از آن استفاده کرد. پس از مشخص شدن پایه تحصیلی، دانش‌آموز می‌تواند وارد مباحث درسی شود. در این بخش تمام دانش‌آموزان و معلمان در کل کشور می‌توانند به محتوا دسترسی داشته باشند. تمام مطالب آموزشی به صورت ویدئو ارائه می‌شود. ویدئوها شامل تمرین و سؤال است و برای رفع اشکال دانش‌آموزان طراحی شده است.

۴) پشتیبانی شاد نسخه آلفا

سؤالاتی که ممکن است متقاضی در زمان نصب این اپلیکیشن با آن مواجه شود در این قسمت بیان شده است.

۵- روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ ماهیت از نوع پژوهش‌های توصیفی است که به روش کیفی به تحلیل داده‌های مستخرج از شبکه شاد می‌پردازد. داده‌های این پژوهش شامل گفتگوهای دانش‌آموزان در شبکه شاد است. جامعه آماری شامل ۱۰۰ جمله است که از سه مقطع ابتدایی، دوره اول و دوره دوم متوسطه جمع‌آوری شده است. پس از انتخاب جامعه آماری مورد بررسی، یکایک جمله‌ها به لحاظ داشتن الگوهای زبانی غیرمعیار از نظر اصول فنی، زبانی و بلاغی بررسی شدند و گزارشی از بسامد خطاها در هر حوزه ارائه شد.

۵-۱. چارچوب نظری

در این پژوهش از چارچوب «غیرمعیارهای نوشتاری زبان فارسی» که توسط ذوالفقاری (۱۳۸۵) ارائه گردیده، استفاده شده است. دلیل استفاده از شاخص‌های ذوالفقاری برای تحلیل داده‌ها مبنا قرار دادن چارچوبی استاندارد برای بررسی انحراف از معیارها است. در چارچوب

پیشنهادی ذوالفقاری، غیرمعیارهای نوشتاری به سه گروه کلی تقسیم شده‌اند که شامل حوزه فنی، زبانی و بلاغی هستند.

حوزه فنی ناظر بر املائی نادرست، رسم الخط و غلط تایپی است. در زبان فارسی به دلایل متفاوتی شکل‌های نادرست املائی دیده می‌شود که عبارتند از:

- وجود صداهایی که صورت‌های نوشتاری متفاوت دارند؛ مانند: صدای /z/ که چهار معادل خطی (ز، ذ، ض، ظ) دارد؛ صدای /q/ که دو مدل خطی (ق، غ) دارد؛ صدای /s/ که سه مدل خطی (س، ث، ص) دارد.
- بعضی از حروف نماینده بیش از یک صدا هستند؛ مانند: حرف واو که صدای «او» و «-» می‌دهد.
- گونه‌های مختلف نوشتاری یک حرف در آغاز، میانه و پایان کلمه؛ مانند: حرف عین در کلمات مختلف مانند معلم، طلوع، علم و مطلع.
- مصوت‌های مَعْمُولاً در خط منعکس نمی‌شود و به همین سبب، بسیاری از کلمات با املائی مشابه، تلفظ و معنای متفاوتی دارند.
- یکسان نبودن گفتار و نوشتار؛ زبان نوشتاری را با لحن گفتاری می‌نویسند.
- رسم الخط، طرز نوشتن حروف هر یک از خطوط متداول در جهان است. در پژوهش حاضر، دستور خط فرهنگستان را مبنا قرار داده‌ایم. اشکالات خط فارسی در پیام‌های این شبکه را می‌توان به چند بخش تقسیم کرد:
- علامت تشدید که گذاشتن آن همیشه ضرورت ندارد مگر در جایی که موجب ابهام و التباس شود که یکی از مصادیق آن هم نگاشت هاست؛ مانند: علی/علی.
- همزه پس از حرکت فتحه، بر روی کرسی الف (أ) نوشته می‌شود مگر این که پس از آن مصوت‌های «ای» و «او» یا کسره باشد که در این صورت به صورت «ئا» نوشته می‌شود. همزه پس از حرکت ضمه، به صورت «ؤ» نوشته می‌شود، مگر این که پس از آن مصوت «او» آمده باشد که در این صورت به صورت «ئا» نوشته می‌شود. همزه پس از حرکت کسره، به صورت «ئا» نوشته می‌شود. همزه مکسور

- همواره به صورت «ئ» نوشته می‌شود. همزه پس از مصوت‌های «ای» و «او» به صورت «ئ» نوشته می‌شود. در کلمات عربی دخیل در زبان فارسی، همزه به صورت «ئ» نوشته می‌شود.
- آ-ا (تنوین) در کلمات فارسی به کار نمی‌رود، ولی در کلمات عربی، حتماً آورده شود؛ مانند: دوم، ثانیاً.
- ات (علامت جمع عربی) را نباید در کلمات فارسی استفاده کرد؛ استثناء: سبزیجات. گزارشات.
- جدا یا پیوسته‌نویسی کلمات مرکب: در مورد کلمات مرکب بنا بر جدانویسی اجزای آنهاست.
- در طریقه نوشتن پیشوندها و پسوندها بر جدانویسی آنها تأکید شده است.
- حوزه زبانی دارای زیربخش‌های متفاوتی است که عبارتند از استفاده از واژه‌های قرضی، کاربرد قواعد عربی، کاربرد صفت نامناسب، کاربرد ضمیر نامناسب، کاربرد قید نامناسب، حرف، ناهماهنگی نهاد و فعل، حذف بی‌قرینه فعل، زمان نامناسب فعل، مجهول نامناسب که به سه دسته کلی‌تر اسم، فعل و حرف ارائه شده است.
- حوزه بلاغی ناظر بر تعابیر نامناسب، تعابیر کلیشه‌ای، تعابیر متکلفانه، ترکیبات نامناسب، تعابیر ناقص، تعابیر عامیانه، جملات طولانی، الگوی بیگانه، جابه‌جایی ارکان جمله، تکرار، مترادف‌نویسی، حشو، مبهم‌نویسی است.
- در این پژوهش در حوزه فنی املای نادرست و رسم‌الخط، در حوزه زبانی استفاده از واژه‌های قرضی، کاربرد قواعد عربی، ناهماهنگی نهاد و فعل و زمان نامناسب فعل و در حوزه بلاغی جملات طولانی و جابه‌جایی ارکان جمله بررسی شده است.

۶- تحلیل شبکه آموزشی شاد از دیدگاه زبان‌شناختی

گفته شد که الگوهای غیرمعیار به سه حوزه فنی، زبانی و بلاغی تقسیم می‌شود؛ در ادامه شواهدی از اشکالات هر یک از این حوزه‌ها که در داده‌های تحقیق مستخرج از شبکه شاد مشاهده گردیده به تفکیک ارائه می‌گردد.

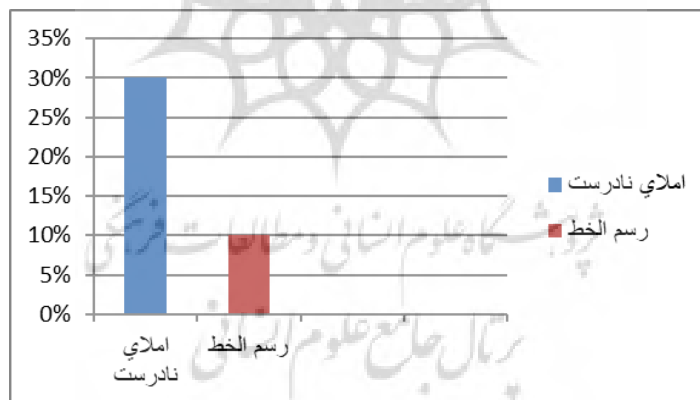
۶-۱. حوزه ویرایش فنی

در الگوی ذوالفقاری حوزه ویرایش فنی بر اساس معیارهای این حوزه ناظر بر املائی نادرست، غلط تایی و رسم الخط است که در این پژوهش دو معیار اول مورد بررسی قرار گرفته است.

- نمونه‌هایی از اشکالات املائی نادرست (املائی نادرست کلمه / املائی درست کلمه):
بزار / بذار، ایبی / عیبی، اصن / اصلاً، ارایه / ارائه، دربارش / درباره‌اش، عذر میخام / عذر می‌خواهم، خانوم / خانم، نمرت / نمره‌ات، گزاشت / گذاشت، نمرم / نمره‌ام.

- نمونه‌هایی از اشکالات رسم الخط (رسم الخط نادرست کلمه / رسم الخط درست کلمه):
چهارما / چهارم، گزارشات / گزارش‌ها، بفرمائید / بفرمایید، حایز / حائز، سریعتر / سریع‌تر، بصورت / به‌صورت، میخوانم / می‌خوانم.

بیشترین خطاها در حوزه ویرایش فنی مربوط به املائی نادرست است که ۳۰٪ را به خود اختصاص داده و در نمودار (۱) نشان داده شده است.

نمودار (۱): بسامد خطاها در حوزه فنی

۶-۲. حوزه ویرایش زبانی

این بخش پژوهش به بررسی ایرادهای زبانی داده‌ها اختصاص دارد. ویرایش زبانی در دو بخش کلی اسم و فعل مطرح می‌شود و در بخش اسم با توجه به داده‌های پژوهش به

ملاک‌های به کارگیری واژه‌های قرضی و کاربرد قواعد عربی و در بخش فعل به ملاک‌های ناهماهنگی نهاد و فعل و زمان نامناسب فعل می‌پردازیم.

- اسم

استفاده از واژه‌های قرضی: قرض‌گیری زبانی به دلایل مختلفی از جمله تماس‌های جوامع انسانی با یکدیگر رخ می‌دهد. استفاده از این واژه‌ها می‌تواند به دلیل جلب توجه و متفاوت بودن باشد که پرستیژ اجتماعی گفته می‌شود. در جدول شماره (۱) واژه‌های قرضی و معادل فارسی آن‌ها ارائه می‌گردد.

جدول شماره (۱): واژه قرضی و معادل فارسی

واژه بیگانه	معادل فارسی	واژه بیگانه	معادل فارسی
تایم	زمان	لایو	زنده
ویس	صدا	سیو	ذخیره
احسنت	آفرین	سند	فرستادن
آنلاین	برخط	پی‌وی	خصوصی
تنکس	متشکرم	فرمت	قالب
بای	خدانگهدار	پروژه	طرح
لاکچری	تجملاتی	آلرژی	حساسیت

با توجه به چارچوب نظری ذوالفقاری استفاده از واژه‌های قرضی در زبان فارسی رایج است و برخی از این واژه‌ها بسیار کاربردی و متداول هستند، استفاده از واژه‌های قرضی را نمی‌توان به طور قطعی خطا به حساب آورد، اما کاربرد واژه‌های قرضی، در مواردی که معادل فارسی رایج و روان برای آن وجود دارد، خطا در نظر گرفته می‌شود.

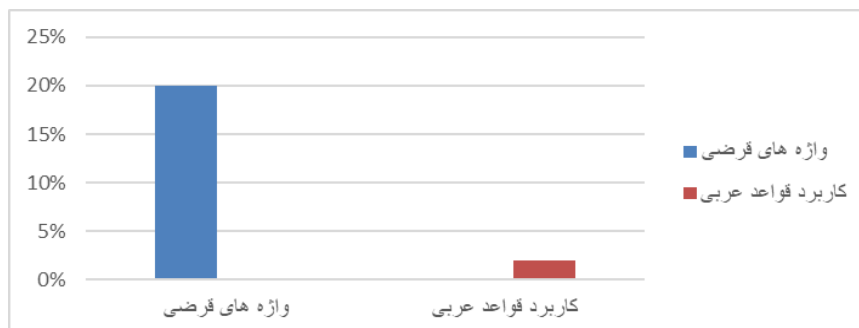
کاربرد قواعد عربی: یکی دیگر از اشتباهات رایج در مقوله اسم، استفاده از نشانه‌های خاص عربی با کلمات فارسی است.

جمله نادرست: خانم گزارشات رو فرستادم.

جمله درست: خانم گزارش‌ها را فرستادم.

جمله نادرست: آقا ناچارا انجام میدیم.

جمله درست: آقا از روی ناچاری انجام می‌دهیم.

نمودار (۲): بسامد خطاها در اسم

- فعل

فعل از مهم ترین ارکان جمله است. هرگونه اشکالی در کاربرد افعال، علاوه بر آن که ممکن است موجب تغییر معنای جمله یا ابهام آن شود، بر ساختمان نحوی جمله نیز تأثیر می گذارد. رایج ترین اشکالاتی که در کاربرد فعل در پیام های دانش آموزان دیده می شود شامل موارد زیر است.

اشکالات مربوط به کاربرد فعل ناهماهنگی نهاد و فعل

جمله نادرست: آقا ما تازه وارد شاد شدم.

جمله درست: آقا ما تازه وارد شاد شدیم یا من تازه وارد شاد شدم.

جمله نادرست: خانم ما رفتم مهمونی.

جمله درست: خانم من رفتم مهمونی یا خانم ما رفتیم مهمونی.

جمله نادرست: آقا من خطاطی با برگه های پوستی رو نفهمیدیم.

جمله درست: آقا من خطاطی با برگه های پوستی رو نفهمیدم یا آقا ما خطاطی با

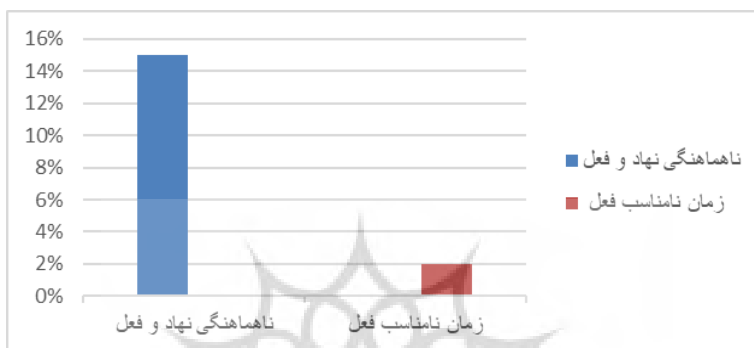
برگه های پوستی رو نفهمیدیم.

زمان نامناسب فعل

جمله نادرست: خانم گوشی من شارژ تموم میشه.

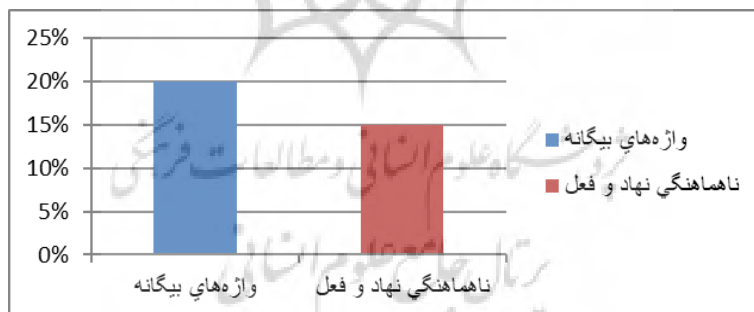
جمله درست: خانم شارژ گوشیم داره تموم میشه.

جمله نادرست: آقا چرا نمی‌گید اینجا تکالیف رو فرستادم.
 جمله درست: آقا چرا نمی‌گید اینجا تکالیف رو بفرستم.
 در حوزه فعل، ناهماهنگی نهاد و فعل بیشترین خطا را در بر می‌گیرد.

نمودار (۳): بسامد خطاها در فعل

در حوزه زبانی از بخش فعلی ناهماهنگی نهاد و فعل بیشترین بسامد خطا را دارد (۱۵٪) و در بخش اسمی به کارگیری واژه‌های قرضی بیشترین بسامد (۲۰٪) را دارد.

نمودار (۴): بسامد خطاها در حوزه زبانی

۳-۶. حوزه ویرایش بلاغی

جابه‌جایی ارکان جمله: طبق قواعد نحوی زبان فارسی، هر یک از اجزای جمله در زبان نوشتار جایگاه خاصی دارند. در برخی جمله‌ها، جابه‌جایی ارکان جمله موجب شده است

ساختار به کلی غلط شود. گاهی نیز جابه‌جایی ارکان جمله موجب تغییر معنای جمله یا معانی ضمنی آن می‌شود. نمونه‌های زیر در بخش‌های بررسی شده قابل توجه‌اند:

- من در تایم امتحان که گذاشتین ندادم امتحان.

- خانم خیلی بد بود امتحان.

- آقا نمی‌کنید رفع اشکال.

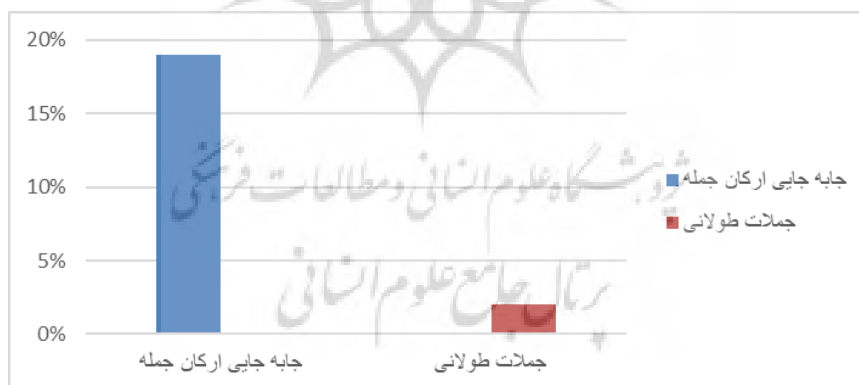
- رفتم مهمونی.

جملات طولانی: در برخی پیام‌های بررسی شده در این پژوهش، با جملات بلند روبه‌رو هستیم.

- خانم خیلی بد بود امتحان تایم کم داشتیم خانم امتحان بد بود دوباره بگیرین امتحان خیلی بد بود.

- خانم خسته نباشید مثل همیشه که درس میدین ممنون خانم از ظهر تا الان برای دوستانم و من درس دادین خیلی ممنون خانم و تشکر زیاد.

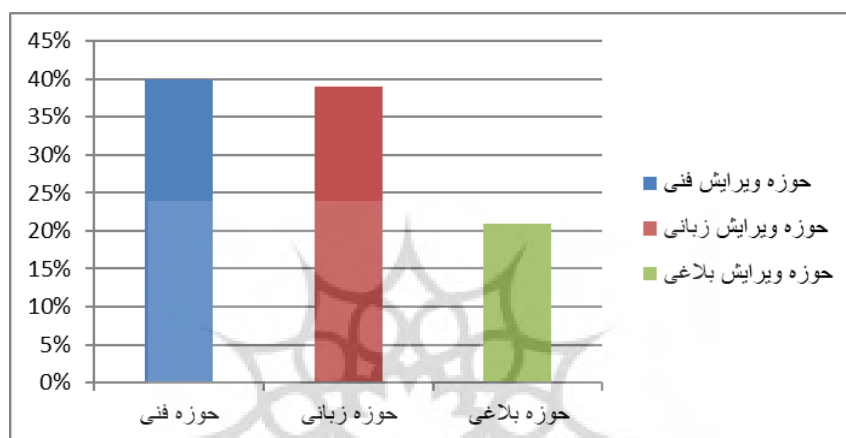
در حوزه ویرایش بلاغی، جابه‌جایی ارکان جمله بیشترین بسامد (۱۹٪) را به خود اختصاص داده است.

نمودار (۵): بسامد خطاها در حوزه بلاغی

به طور کلی با تحلیل ۱۰۰ جمله از شبکه شاد که از سطوح ابتدایی، دوره اول و دوره دوم متوسطه جمع‌آوری شده بود و با در نظر گرفتن متغیرهای مربوط به بخش حوزه فنی

(متغیر رسم الخط و املائی نادرست)، حوزه ویرایش زبانی (متغیر کاربرد واژه‌های قرضی و قواعد عربی) و همچنین حوزه ویرایش بلاغی (متغیر جابه‌جایی ارکان جمله و جملات طولانی) می‌توان به طور کلی بسامد خطاها در هر حوزه را در نمودار زیر (نمودار ۶) نشان داد.

نمودار (۶): بسامد خطاها و الگوهای غیرمعیار در شبکه شاد

طبق نمودار (۶) مشاهده می‌شود که از کل خطاهای موجود در این داده‌ها ۴۰٪ مربوط به حوزه فنی، ۳۹٪ مربوط به حوزه زبانی و ۲۱٪ مربوط به حوزه بلاغی است که رایج‌ترین نوع خطاها بیشتر در حوزه فنی است.

علاوه بر این کاستی‌های زبان‌شناختی که در شبکه شاد ملاحظه شد در خصوص نشانه‌شناسی نیز می‌توان فقدان ایموچی‌های فرهنگ محور را نیز مورد بررسی قرار داد؛ چرا که برخی از ایموچی‌های موجود با فرهنگ ما تناسب ندارد و همین امر می‌تواند به علت عدم آگاهی دانش‌آموزان موجب سوء برداشت بین معلم و دانش‌آموز و والدین شود که البته این خود مبحث گسترده‌ای است که در این مقاله به دلیل محدودیت حجم مقاله نمی‌توان به آن پرداخت.

نتیجه گیری

با توجه به داده‌های تحلیل شده در این پیکره ۱۰۰ جمله‌ای که از شبکه آموزشی شاد در سه سطح ابتدایی، دوره اول و دوره دوم متوسطه جمع آوری شده است، بیشترین الگوهای غیرمعیار در حوزه فنی مربوط به املاي نادرست به میزان (۳۰٪) است که به دلیل بی‌اطلاعی دانش‌آموزان و خطاهای ناشی از نقص سخت‌افزاری یا لغزش و خطای دست یا انگشت رخ می‌دهد. الگوهای غیرمعیار در حوزه زبانی مربوط به اسم و به صورت استفاده بسیار زیاد از واژه‌های قرضی به میزان (۲۰٪) است و مربوط به فعل در شکل ناهماهنگی نهاد و فعل به میزان (۱۵٪) است. الگوهای غیرمعیار در حوزه بلاغی بیشتر مربوط به جابه‌جایی ارکان جمله به مقدار (۱۹٪) است. به اعتقاد محققان نرم‌افزار کاربردی شاد باید مجهز به سیستم تصحیح خودکار باشد تا در صورت نیاز اشتباهات به طور خودکار اصلاح شوند. راهکار دیگری که می‌توان استفاده کرد، آگاه‌سازی دانش‌آموزان در مورد نوع خطاها توسط شبکه شاد و ارائه صورت صحیح واژه‌ها و جمله‌ها است. تشویق دانش‌آموزان به استفاده از واژه‌های فارسی به جای واژه‌های قرضی به این دلیل که کاربرد واژه‌های قرضی در مواردی که معادل فارسی رایج و روان برای آنها وجود دارد خطا محسوب می‌شود. معلمان در استفاده از واژه‌ها دقت کنند و کاربرد صحیح زبان نوشتاری معیار را در سه مقطع ابتدایی، دوره اول و دوره دوم متوسطه به دانش‌آموزان آموزش دهند و خود نیز به کار ببرند و بر اهمیت درست‌نویسی و اصولی واژه‌ها و جمله‌ها تأکید کنند. به علاوه برخی از صورتک‌ها یا ایموجی‌هایی که در این نرم‌افزار وجود دارد با فرهنگ ایرانی همخوانی ندارد و بهتر است صورتک‌ها متناسب با فرهنگ ما طراحی شود تا دانش‌آموزان بتوانند از آنها استفاده کنند.

تعارض منافع: طبق گفته نویسندگان، پژوهش حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع است.

منابع و مأخذ

- ذوالفقاری، حسن. (۱۳۸۵). الگوهای غیرمعیار در زبان مطبوعات. تهران: مرکز تحقیقات زبان و ادب فارسی.
- سعیدی نجات، شهین؛ وفایی بخار، علی. (۱۳۹۰). «تأثیر برنامه‌های آموزش از راه دور بر موفقیت تحصیلی دانشجویان». مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. دوره ۱۱. شماره ۱. صص: ۹-۱.
- شالچی، سمیه. (۱۳۸۴). باز اندیشانه و رسانه‌ها (بررسی شکل‌گیری هویت بازاندیشانه و ارتباط آن با رسانه). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه تهران.
- عیاری، آذرخوش. (۱۳۸۴). هویت قومی در اینترنت (بررسی عملکرد اینترنتی گروه‌های قومی آذری، بلوچ، ترکمن، عرب خوزستانی و کرد). پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.
- کیا، علی اصغر. (۱۳۸۸). «نگاهی به آموزش مجازی (الکترونیک)». کتاب ماه علوم اجتماعی. شماره ۲۴. صص: ۸۹-۸۲.
- محکی، علی اصغر. (۱۳۹۰). جامعه اطلاعاتی و شهروند الکترونیک. همایش وبلاگ نویسان حجاب و عفاف، تالار ایوان شمس.
- Farhadi, R. (2002). The role of information and communication technology in education. Ketab, 56.
- Papacharissi, Z. (2009), "The virtual geographies of social networks: a comparative analysis of Facebook, LinkedIn and A Small World". New media society
- Ren, Y. Kraut & R. Kiesler, S (2007), "Applying Common Identity and Bond Theory to Design of Online Communities", Organization Studies: <http://nms.sagepub.com>
- Means, B., & Olson, K. (2006). Technology's role in education reform findings from a national study of innovating. Educational Technology & Society, 12(4), 228-240.
- Teo, T. (2009). Modeling technology acceptance in education: A study of pre-service teachers, Computers & Education, 52, 302-312.
- Zare'e, O. & Fathi V., K. & Yamani, M. (2009). A study of international barriers of curricula in Higher education institutions and universities from viewpoints of faculty members (shahid Beheshti university), Research and Planning in Higher Education Journal, 54:63-82.
- Moore, M. & Tait, A. (2002). Open and distance learning: trends, policy and strategy considerations.

- Razavieh, A. & Fayazi, M. (2009). An analysis of the effects of internet on the educational and research. Acquisition behavior of university students (A case study of Shiraz University). Journal of New Approach in Educational Administration, 2(4):31-44.
- Salehi Amiri, R.& Heidarizadeh, E. (2007). The role of information and communication technology in educational system and cultural development. Center of strategic researches, Research paper, No. 15.

